

Politsei uurib ajalugu

Avo Seidelberg

Harri Pilt kinnitab, et politseitöö pole 70 aasta jooksul muutunud.

Kui Virumaa Kaitse Liidu ülem ja Rakvere linna komandant Aleksander Aren 1918. aasta 13. novembril kohalikuks miilitsaülemaks sai, ei osanud ta arvatagi, et temast algab Eesti politsei ajalugu Virumaal.

Miilitsad olid enne

„Kõik sai alguse sellest, et tahtsime teada saada kus on algsed juured ja kuidas tegutses politsei eelmise vabariigi ajal,“ ütleb Lääne-Viru politsei pressiesindaja Harri Pilt, kelle uurimistöö esialgne tulemus jõudis eelmisel nädalal prefektuuri puhkeruumi stendidele. Virumaa politsei ajalugu hakkas Pilt uurima prefekt Einar Suimetsa õhutusel ja tänaseks on tänu Eesti Riigiarhiivist saadud andmetele jõudnud päevavalgele kõikide Virumaa kõrgemate politseijuhtide saatus.

„Endiste prefektide kohta on kõik enam-vähem selge, vähem on teada konstaablitest. Kordnikest on aga päris vähe andmeid,“ selgitab Pilt ja lubab oma tööd jätkata. Stendidel eksponeerib Pilt peamiselt fotosid, lugusid räägib ta peast juurde.

Eesti politsei sai alguse 1918. aasta 12. novembril, kui Tallinnas võeti jaoskonnad Saksa okupatsioonivõimudelt üle ning loodi Eesti miilits. Päev hiljem, esime-

sena väljaspool Tallinna, toimus sama Rakveres, kus moodustati Virumaa miilits. Politseiks hakati end nimetama aasta hiljem, 1919. aasta detsembris. Kaarel Eenpalu, hilisema riigivaneema ja peaministri eestvedamisel reformid jätkusid ning 1. jaanuaril 1926 moodustati prefektuurid. Sellest ajast hakati piirkonna politseijuhti nimetama prefektiks ning toona loodud süsteem on aluseks ka tänapäeva politsei struktuurile.

Atentaat kriminalistile

Harri Pilt kinnitab, et pole midagi uut siin ilmas, pommid plahvatasid ja kuulid vihisesid ka ammustel aegadel. Politseiniku varustuse kuulusid juba siis püstol, käeraud ja ...isegi kumminui.

„Oli siin Rakveres üks aus ja printsipiaalne kriminalist – Friedrich Rägo. Rägo tegevus jäi 30-ndail tookordsetele kurikaeltele niipalju ette, et tema korteriakna all pandi plahvatama pomm. Minu andmetel pääsesid nii Rägo kui ka tema pere kergete vigastustega,“ tutvustab Pilt markantset lugu.

„Üks kriminaallugu, mis õnnestus vanadest paberitest välja lugeda, sai alguse Illuka vallas, kus röövmõrtsukas tappis kaks venda.

Sündmuskohal käinud kriminalist August Ustal tõi kaasa viis kahtlusalust. Rakveres alustas nendega tööd kriminaalpolitsei ülem Eduard Sernov. Kümnetunnise ülekuulamise järel oli tal kurjategija leitud,“ tutvustab Pilt tollaseid töömeetodeid ning lisab, et eks praegugi tabata enamik kurjategijaist ülekuulamise abil.

Info KGB toimikuist

„Enamik andmeid pärineb riigiarhiivist, meeste saatusesit räägivad palju KGB toimikud. Valdav enamik politseijuhte lõpetas Siberis, tagasi tuli neid vähe,“ kinnitab Pilt. Siiski on Pilt kohtunud ka mehega, kel õnnestus kadalipp eluga läbida.

„1989. aastal kohtusin kunagise Vao konstaabli Ants Rästasega. Siberi üle elanud vana mees oli siis juba täiesti pime, kuid endiselt sõjaväelasliku rühi ja käitumisega,“ meenutab Pilt. Ants Rästas suri eelmisel aastal 95 aasta vanusega Elvas.

Harri Pilt lubab, et politsei ajalugu tutvustavat väljapanekut võivad vaatama tulla kõik. „Töö on pooleli, kuid tagasi ei aja me kedagi. Paar klassitait lapsi on siin juba käinud,“ ütleb Pilt.